

умов майже повної транспортної блокади на лінії розмежування, ця економічна активність дозволяє хоч якось забезпечувати місцеве населення товарами повсякденного вжитку (жахливої якості та за спекулятивними цінами), проте у цей же час є потужним інструментом пограбування захоплених територій, вивезення вкраденого зерна, олії, залізної руди, металу, продукції машинобудування та навіть домашньої побутової техніки.

У соціально-адаптаційному плані колабораціонізм проявляється через поведінкові моделі, спрямовані на задоволення базових фізіологічних і соціальних потреб та способи адаптації до складних умов буття. Ці стратегії формуються із врахуванням попереднього життєвого досвіду, особистих якостей та переконань, ідеалів та цінностей, доступних ресурсів та мереж соціальної підтримки. Такий побутовий колабораціонізм є класичною ресоціалізаційною реакцією на зміну соціально-економічного ладу (рекрутація на роботу до Крайньої Півночі та Далекого Сходу, пошук місць вигідного обміну гривень на рублі, черги за російською «гуманітаркою», співмешкання жінок із солдатами окупаційної армії тощо). Більш складні форми адаптаційних взаємодій із ворожими інституціями надають додаткової легітимності окупаційному режиму (отримання російського паспорту, проведення звичайного уроку математики із портретом путіна та триколом у класі, виступ на камеру пропагандистських телеканалів про чудове життя у звільненій «Новоросії», нотаріальне засвідчення договорів купівлі-продажу майна за законами держави-агресора тощо).

Таким чином, колабораціонізм як соціальний процес можна розглядати у кількох вимірах, кожен з яких характеризує залучення до співпраці з ворогом представників різних соціальних груп, дозволяє визначити їхні цілі, мотиви, а також зразки поведінки на тлі наближення Української армії та майбутньої деокупації Півдня України.

УДК 316.3(043)

Іванець Т. М.,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри філософії та соціології МДУ

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ)

Питання інформаційних викликів та інформаційної безпеки для України вийшло на новий рівень після початку російської агресії у 2014 році, гібридна війна актуалізувала цілий ряд інформаційних викликів, до яких українське суспільство та українська держава не були готові. Прорахунки у сфері подачі інформаційного контенту, відсутність ефективної стратегії щодо формування національної ідентичності та ідей патріотизму, превалювання в певних регіонах регіональної ідентичності над загальною національною була використана РФ для створення на нашій території псевдодержавних утворень ДНР та ЛНР.

Починаючи з лютого 2022, в умовах повномасштабної агресії, інформаційне протистояння виходить на якісно новий рівень, актуалізуючи нові виклики для України та її національної безпеки. Наприклад, П. Померанцев, британський

дослідник, який займається питаннями інформаційної агресії РФ проти України вводить термін «weaponization of media», тобто застосування медіа як зброї [2, с. 19].

Серед основних прийомів щодо використання медіа під час інформаційної агресії можна виділили наступні: приховування реальних подій або їх перекручування; навішування відповідних ярликів; дезінформація; розпускання пліток або чуток; навіювання певних відчуттів серед суспільства (які вигідні саме маніпуляторам). Все це робиться для підвищення рівня емоційності в суспільстві, підштовхування до прийняття рішень спираючись на емоції, а не на логіку та раціональний підхід [3, с.176]. Подібний інструментарій використовується РФ і в рамках стратегії, яку вона застосовує а на тимчасово окупованих територіях, з метою формування тут нової системи координат.

Маріупольська громада не стала винятком. Після захоплення міста фізичне винищення було замінено на психологічне. РФ одразу розгорнула масштабну роботу щодо знищення української ідентичності на тимчасово окупованих територіях: створюється інформаційний вакуум, обмежується доступ до інформації, постійно транслюється пропагандистський контент в усіх місцях скупчення населення, переслідуються громадяни, які висловлюють незгоду з окупаційною владою, просувається ідея, що люди на тимчасово окупованих територіях на потрібні Україні і вважаються в Україні зрадниками та злочинцями. Цей тиск є надзвичайно потужним та чиниться безпосередньо на людей, які перебувають у дуже важкому психологічному стані, які тривалий час виживали без всіх умов цивілізації, майже без їжі та які не можуть ефективно протистояти цьому тиску. Паралельно з цим, громадяни вивозяться на територію РФ, а тимчасово окуповані території заселяються громадянами Росії. Подібна стратегія дуже ефективно руйнує національну ідентичність цих громад та поширює власну систему цінностей та культурний код «руського миру» на територіях, що опинилися під тимчасовою окупацією.

В цих умовах виникає життєва необхідність зберегти ідентичність громади. По-перше, це обумовлено питаннями національної безпеки, бо їх повернення передбачає не лише звільнення ЗСУ, але й повернення населення цих територіальних громад до українського національного коду, до власної ідентичності. В іншому випадку ці території можуть стати місцем потенційної діяльності ворожих агентів та терористичних угруповань, створюючи нові виклики національній безпеці. По-друге, це життєво важливо для тих людей, які буди змушені виїхати зі свого рідного міста. В нових реаліях ці люди змушені шукати нову систему координат, в якій їм доведеться починати відновлювати своє життя, шукати своє місце. В ситуації, що склалася, зв'язки з представниками своєї громади стають тим центром тяжіння, який допомагає людям вижити.

Можна виділити декілька основних соціальних структур, за допомогою яких сьогодні зберігається та відтворюється ідентичність громад, що опинилися в тимчасовій окупації:

1.Родина (більшість вимушених переселенців переміщується саме в форматі родини, при чому спостерігається тенденція до розширення розуміння цієї категорії - часто для спільного проживання на новому місці об'єднуються декілька поколінь, брати та сестри зі своїми родинами, дальні родичі, близькі друзі тощо).

2.Трудові колективи (люди переміщуються вслід за підприємствами та установами, де вони працювали, особливо це стосується тих родин, в яких декілька людей працювало на одному підприємстві, в цих випадках трудові колективи почитають виконувати об'єднавчу функцію, виступати центрами, навколо яких концентрується та зберігається локальна ідентичність).

3.Благодійні організації та фонди, що створюються за ініціативи переселенців (існує тенденція до створення подібних організацій переміщеними особами на новому місці проживання, зазвичай їх основна мета - допомогти тим, хто опинився в знайомій для них складній ситуації, однак дуже часто такі організації стають центрами тяжіння для представників певної територіальної громади та місцем відтворення локальної ідентичності).

4.Культурні та громадські заходи, присвячені проблемам певної територіальної громади (виставки, мітинги, чаювання, зустрічі в різних форматах, спрямовані на те, щоб люди з певної територіальної громади мали можливість зустрітися зі своїми земляками, поспілкуватися, продемонструвати власну позицію щодо певних питань та наявність єдиної локальної ідентичності) [1, с.23-24].

Щодо Маріупольської громади, то практичним втіленням концепції щодо збереження ідентичності маріупольців сьогодні став проєкт Маріупольської міської ради «Я Маріуполь», який представляє собою мережу хабів, які функціонують в 13 містах України та виступають центрами тяжіння для маріупольців.

Однак, враховуючи надзвичайну важливість питання щодо збереження ідентичності тимчасово окупованих громад, воно вимагає не лише наукового осмислення, але й підтримки з боку держави, у тому числі, надання державної підтримки вимушеним переселенцям для формування локальних «осередків ідентичності» на підконтрольній території та вироблення єдиної інформаційної політики відносно тимчасово окупованих та деокупованих територій, яка була б спрямована на відновлення та збереження ідентичності.

Література:

1.Іванець Т. М. Збереження локальної ідентичності внутрішньо переміщених осіб в контексті забезпечення соціальної безпеки (на прикладі м.Маріуполя). Збірник наукових праць «Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики». № 95. 2022. С. 18-26.

2.Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НІСД, 2017, 496 с.

3.Viktoriia Boiko, Alona Stadnyk, Nataliia Polovaia, Olena Vaniushyna, Khodus Olena, Tetiana Ivanets. Use of media as weapons in the course hybrid war. AD ALTA :Jornal of Interdisciplinary Research. Volume 12, Issue 2, special Issue XXIX, 2022. P. 175-178.